

LOKATORERNYÖK TÖVÉBEN

Amikor zavart, mégis nyílt mosolyával belépett a KISZ-irodába Balogh István honvéd, azt hiszem, kettőnk közül én estem nagyobb zavarba. Önkéntelenül is görcsösen vigyáztam arra, ne hogy úgy nézzek ki, mint az angolok szemében az amerikaiak, akik: „Mindig fehérebbek a fehéreknél”. Ezért a disputa elején óvakodtam attól, hogy kiejtssem ezt a szót: cigány.

— Úgy hallottam, szeret verset mondani, különösen József Attilától. Miért éppen tőle?

— Mert meg tudta írni az igazságot. Milyen volt az élet, milyenné fog fejlődni. Fiatal volt, bátor volt és ismerte a szegényeket, szeretete őket. Megpróbált tenni valamit! Segedsen, ahol lakom, a könyvtárban ajánlották először az egyik verseskötetet. Még kicsi voltam, tizenöt éves. Édesanyámnak is olvastam föl belőle, anynyira tetszett. Úgy éreztem, a mi sorsunkat is megírta. A cigányságot. És elhatároztam, hogy én a cigány népet próbálom tanítani a szépre, a szép életre. Jelentkeztem is hivatásos tiszteltyettesi iskolára, de nem vettek fel. Azt terveztem, hogy olyan helyre kérem magam, ahol sok a cigány. És ott megmagyarázom nekik: tanulni kell! Nem szabad inni! Ismertem velük a rendszert, hogy: néztek, telket kaptok, kölcsönt kaptok, iskolába járhattok vagy a gyerekeketek oda járathatjátok... Főleg ne igyanak. Úgy látom, hogy ez a legnagyobb baj, hogy isznak és hogy nem engedik a kis cigányfiúkat, iskolába járni, mert minek az! Nagyon érdekel az ország cigányságának az élete. Azért mentem a Siófoki Köolaj Vállalathoz is, mert ott sokat lehet és kell utazni. Volt egy százötven oldalas naplóm. Amerre jártam, Szegeden, Szolnokon, Szabolcs megyében. Somogyban, egy szóval mindenütt felkerestem a cigány sort vagy telepet. Becsöngettem, benyitottam a házakba, a putikba és kikerdez-

tem őket az életükről. Elbeszélgettem a kisgyerekekkel: Mondd, mi akarsz lenni? Megkérdeztem a fiataloktól, hogyan képzeli el az életüket? „Engedjék tanulni ezt a gyereket!” — mondtam a szülőknél. Annyi sok tehetséges, okos gyerek van ám közöttünk, csak hát az idősebbek visszahúzzák őket. Azért akartam tiszteltyettesi iskolára menni, hogy utána taníthassam a cigányfiatalkat. Hogy elmondhassam, ki volt Lenin, hogy tudják: Lenin nélkül nekik sem lenne ilyen a sorsuk, amilyen most. Mert én tudom, most lehetőségünk van arra, hogy szép életünk legyen, olyan, mint bárki másnak.

— Most, az első három hónap eltelte után is kedve lenne a katonai pályához, a tiszteltyettesi iskolához?

— Kedvem lenne. Igaz, kezdetben meghajtottak, pedig azt még sose mondták nekem, hogy miért vagy hátul? Néha nagyon elfáradtam. Majd leestem estére a lábamról. De most már látják, hogy nem vagyok rosszabb, mint a többiek, s nem dolgoztatnak annyit. Engem nem láttak még a kintinban söröt inni. Megfogadtam, hogy leszokom a cigarettáról, nem is szívom. Észrevették, hogy amit rám bízhatnak, azt becsületesen végrehajtom... Landi József, a rajparancsnokom is kiállt mellett néhány szor, amikor minden hová engem küldözgettek az ügyeletek. Bertalan már egyszer nem bírta nézni, hogy megint engem vesznek elő, azt mondta, maradjak, majd ő megcsinálja helyettem a munkát. Mondom, most már egyre jobb...

Balogh István honvéd nem mondott le szép tervéről, hogy mint hivatásos tiszteltyettes jobbítsa a cigányság sorsán azzal, hogy a hadseregben tanítja őket. De nem tudja, mint érhetné el célját. Az iskolán sokat szeretne tanulni, hogy taníthasson! Ha rajtam állna, hozzásegíteném. Ebben a percben.

Nem volt kevésbé izgalmas Badic Balázst sem meg-

ismerni, aki az alegység „nehéz embere”. Róla elűtő véleményeket hallottam. Az tűnt fel, hogy így vagy úgy, de mindig beszélnek róla, csúnyább, de pontosabb kifejezéssel: jelen van a közutadban.

Ha jól emlékszem, éppen egy tudományos folyóiratot lapozgattam, amikor ráköszöntem. Mint megtudtam, a gimnázium elvégzése után orvosi egyetemre — jelentkezett. Nem vették fel. Egy kézműszakkal, a „mundér-ra” mutatott, mintha azt mondta volna: „ez lett az egyetemem”. El kellett ismernem, akárhogy is nézzük, az alegység nem egyetem — de ezzel helyére is tettük a dolgot.

Végre is, miben áll az ő nehéz embersége?

Éppen az emberségében. Tán két hétig megbízott KISZ-titkár volt, ám a titkos szavazáson alul maradt a jelenlegi KISZ-titkárral. Gulács Gyula örvézetővel szemben. Ha valamiért szól — már pedig szeretne szólni, s még többször szeretne — néhányan azt hiszik, sértődöttségből teszi, mert nem ő lett a titkár.

— Ez badarság — mondta határozottan. — Azt is tudom, hogy még egy ilyen helyet keresni kell a Magyar Néphadseregben, ahol a KISZ-nek ennyi szava van, és lehetősége a cselekvésre. Eppen ezért, mert mi tehetnénk, egy olyan KISZ-t kellene produkálni, amelyik megragad mindenkit. Megőrülök, ha arra gondolok, milyen potya helyzetben vagyunk és élehetlenségünk miatt mellé rúgjuk a labdát.

Megkérdeztem:

— És te berúgnád?

— Nem biztos. Nem is arról van szó, hogy én vagy más áll ott. Itt az a lényeg, hogy rá kell hajtani. Valaki akkor majd bepöccenti. Persze tudom, hogy egy kicsit illúziómban élek...

Nem szaporítom tovább a szót. Jelent az olvasónak valamit, ha azt mondom: nagyon jól beszélgettünk?

Gulács István

Mennyit keresnek az olajbányászok?

Ismeretes, hogy az olajbányászok jól keresnek. Átlagjövedelmük jóval meghaladja az iparban foglalkoztatott munkások jövedelmét. A szegedi kőolajfűrészi üzemből 1970 első félévében az olajbányászok havi átlagkeresete mintegy 2600 forintot tett ki.

Négy forrásból

Egy olajbányász négy forrásból, illetve jogcímen kap pénzt végzett munkájáért. Az úgynevezett alapfizetést, területi pótlékot, minőségi prémiumot és különéleési térítést. Azaz egy kezdő olajbányász 8 forint 75 fillért kap óránként, míg egy jól képzett szakmunkás (fűrészmester), 15—15,50-et. A terheptől az alapfizetés 25 százaléka — kezdőknek 300 fűrészmesternél körülbelül 600—700 forint. A minőségi prémium is kiteszi a fizetés 8—10 százalékát, ami kezdőknek 100—150, fűrészmesternél 300 forint.

Plaukity Ferenc kollektívát már a közvélemény is ismeri. Nézzük, brigádjában hogy keresnek az emberek?

Szilágyi József (nyolc általánost végzett, géptávirás szakmunkás) 1969-ben jött az olajosokhoz, s mint kezdő ember (természetesen nem géptávirászi munkakörben) 2119 forintot keres, Földesi Sándor fűrészmester (nyolc általánost végzett, szakmunkás), 1955 óta dolgozik a szakmában, 3634 forintot, Kiss János fűrészmester (öt általánost végzett, szakmunkás) szintén 1955 óta van az üzemből, 3883 forintot kap egy hónapban, Szoboszlai Károly kulcsos, 1959-ben lépett az olajbányászok sorába most 2639 forintot, Madaras Lajos motorkezelő aki 1949 óta számítja magát olajmunkásnak, 2578 forintot keres, Plaukity Ferenc (vezető fűrészmester) nyolc általánost végzett és tanfolyamokat) 5484 forintot havi keresetét tudhat magának...

Ha hozzávesszük, hogy az otthonuktól távollevőket ingyenes szálláson helyezik el és Dorozsmán alapvető szórakozási igényeiket is kielégítik (tévé, rádió, könyvtár stb.), a munkásszálláson maguk főzhetnek — akkor

kicsit indokolatlannak tűnik jelenlegi viszonyaink között a megjegyzés.

„Fakarusz”, hideg étel

A műszakok után naponta 2—2 és fél órát vesz igénybe az utazás a munkahelytől a szállásig — ha minden jól megy. Sajnos gyakran előfordul, hogy a gépkocsi elromlik, vagy elakad a nehéztéren, az emberek egész estéjüket, vagy délutánjukat megelődéssel töltik a föltüzésedett vagy jég-hideg pléhbódében.

A kényelmetlen, piszkos gépkocsik tovább szennyezik ruháikat, mert kint a fűtőberendezések mellett nincs öltöző, fürdő, legfeljebb egy-egy lavór szolgálja a higiénit, s az is természetes, hogy nincs meleg étel, nincs büfé, nincs kávé — ami ma már minden nagyüzemben megint csak természetes. A munka ráadásul veszélyes. Ezt nem lehet elég sokszor hangsúlyozni, hiszen az olajbányászok a legveszélyesebb fizikai munkák közé tartozik, még a fűtőmestereknek, mérnököknek is. Sőt, a fűtő egy percére sem állhat meg, három műszak egymás után következik. És ha menteni kell, senki sem számolja az órákat, napokat.

A kérdés így hangzik: vajon mindezeket honorálja-e a kétségtelenül magasabb kereset? A szegedi üzemből vezetőmérnök, Hingl József erre a következőt válaszolta: „Mindent nem lehet pénzzel megváltani, a felsorolt körülményeken valóban változtatni kell.”

A pénz — kevés

A jó pénz tehát kevés ilyen munka fejében. — fogalmazhatnánk. Ezzel tehát az olajbányászoknak követelnünk újabb bérkiegészítést?

Azt hiszem, erre maguk az OKGT, a kőolajfűrészi üzemből irányítók kerítenek sort, amint csak lehet. Törékvessük mutatja, hogy 1965-ben az olajbányászok keresete mintegy 2200, 1969-ben már 2300 és 1970-ben — újabb 6 százalékos emelés révén érte el a már leírt 2600 forintot. De ahhoz a kérdéshez, hogy mennyit

keresnek az olajbányászok, valóban nemcsak a havonta kifizetett összegeket kell figyelembe venni. Hingl József maga is elmondotta, hogy a jelenlegi körülményekkel nem elégedettek, mindenképpen meg kell adni a biztonságosabb szállítást, az emberibb munkakörülményeket! Vagyis olyan lehetőségeket kell teremteni az olajbányászoknak — mondotta —, hogy ha a Széchenyi téren kiszállnak munka után, ne látszon meg rajtuk nehéz munkájuk nyomait!

Igen, meg kell találni a módot, hogy ne legyen munkaerőhiány az oly fontos feladatot megoldó üzemből. A lehetőség minden bizonnyal megvan — csupán az emberekkel kell jobban törődni, a termelési feladatok mellett az emberek érdekeit szolgáló szociális gondokkal kell jobban foglalkozni — és áldozni értük.

Matkó István

NAPI KISLEXIKON

a vissza-térítésről

Hogy a lakbéremelés egyetlen család életszínvonalát se csökkentse, ezért a lakbéremelés az emeléssel azonos összegű állami hozzájárulás fizetésével kell ellensúlyozni.

● Kik kaphatják?

Lakbér-hozzájárulást csak azok kaphatnak, akik a rendezés időpontjában már főbérleti lakással rendelkeznek, s amiatt lakbérterheik nőnek. Tehát azok, akik 1971. július 1. után részesülnek bérletkés-kiutalásban, lakbér-hozzájárulást nem kaphatnak. Ezen lakások bérét már kezdetől fogva teljes egészében a bérlet fedezte.

● Családok és nyugdíjasok?

A lakbéremelés 1971. július 1-én egyszerre lép teljes mértékben életbe. A rendezés időpontjában személyre szóló állami lakbér-hozzájárulás biztosítja a lakbéremelés teljes összegű megtérítését a bérletnek. A későbbiekben pedig a családok jövedelmének emelkedésétől függően — de annál lényegesen kisebb mértékben — az állami lakbér-hozzájárulás fokozatosan csökken. A bérletkésben lakó nyugdíjasok, csökkent munkaképességűek, keresésképtelenek méltányos lakásjogosultságuk mértékéig a lakbéremelés teljes összegét egész életükre szólóan lakbér-hozzájárulás címen megkapják. A rendezés időpontja után nyugdíjazottak ugyan csak életük végéig megkapják a nyugdíjazás időpontjában részükre folyósított lakbér-hozzájárulást.

● Szabadfoglalkozásúak?

A szabadfoglalkozásúak, az önállók és a magánmunkáltatóknál foglalkoztatottak lakbérének általában nem indokolt az ellensúlyozás. Amennyiben az államtól kedvezményt kérnek, úgy maximum két évre lehet eltolni a teljes bevezetést, úgy, hogy fokozatosan felévenként a teljes különbözet 25 százalékkal lehet a lakbérreket növelni.

Aszódy János:

A kriminalisztika kalandos története

9.

Az Interpol szakértői, azon a véleményen vannak, hogy a bankintézmények nemtörődomsége némelykor a biztosító társaságok fizette kártérítésekkel magyarázható. Ezek a társaságok biztosítási szerződést kínálnak szinte valamennyi kockázat esetére. Más szóval: manapság mindenki bebiztosíthatja magát bármilyen károsodás ellen. Egyes vélemények szerint ez a tendencia a felelősség fogalmának, sőt a birtoklás tudatának felhígulásához vezet.

10 óra 10 perc, 1962. május 1. délelőtt. A Rothschild Bankház páncélos autófurgonja begördül az Angol Bank udvarára. Amikor rövid idő múltán kifut a kapun, „gyomrában” százyolcvannyal aranyrúd és zacskóba rakott ezüstérmék rejtőznek. A Rothschild Bankház saját fegyveres kísérein kívül senki sincs jelen. Rendőr legalábbis egy sem.

11 óra 30 perc. A furgon lefékezik a Johnson, Matthey Ltd. épülete előtt. A cég tisztviselői átvessnek nyegvennyolc aranyrudat.

11 óra 45 perc. A furgon lestoppol a Bowling Green Lane Streeten levő egyik iroda bejáratánál, ahol le kell adnia egy zacskó ezüstöt. Már éppen sor kerül az átadás-átvétel műveletére, amikor a közelben parkírozó egyik gépkocsiból kiszáll néhány ember — a Rothschild Bankház szállítmánykísérő személyzetének egyenruhájában. Megközelítik a furgont; a sofőrt a klasszikus tarkóúttal ártalmatlanná teszik. Megkötözik és belölik az ülés alá. Ezután a banditák

egyike bizonyos módon kopogtat a furgon hátsó ajtaján. Ez az egyezményes jel, mert a benti őrkinyitja az ajtót. Ártalmatlanná teszik őt is, és a tisztviselőt is, aki leadta az ezüstöt. A támadás mindössze pár pillanatig tartott. A banditák beültek a furgonba, amelynek rövidesen nyoma is vészett a London központjának utcáin közlekedő gépkocsik tömegében.

12 óra 35 perc. A Twisten Roadon, néhány kilométernyire a támadás helyétől, a járókelők kiáltásokat hallottak a járdaszegélynél parkírozó furgonból. A kulcslyukon keresztül a kocsi belsejében három összekötözött férfit pillantottak meg. Értesítették a rendőrséget. Nemsokára kiszálltak a helyszínre a Scotland Yard detektívjei és a Rothschild Bankház tisztviselői. De mindössze annyit tehettek, hogy konstataáltak a tényállást; a furgonból eltűnt száznegyven aranyrúd, amelynek értéke meghaladja a 2 000 000 dollárt.

1963 augusztusában a Glasgow—London vasútvonalon egy gengszterbanda megtámadta a postaszervizet, és aztán meglepett a zsákmánnyal: 2 631 784 font sterlinggel. A támadást a „tizenhét vasúti kalóz” hajtotta végre, meglepően rövid idő alatt, annak a tervnek az alapján, amelyet Reynolds dolgozott ki, aki — amint a sajtó a banda vezérkari főnökét jellemezte — „gazdag tapasztalattal rendelkezik a titkosszolgálat dolgaiban”. A tizenhét gonosztevő közül tizenötöt csakhamar letartóztattak, ám de az ellopott pénz 90 százaléka mindmáig sem került elő. Ez a magyarázata talán annak is, hogy a „kalózok” egyike egy évvel letartóztatása után megszökött.

Charles Frederick Wilson 1964 augusztusában szökött meg a Winston Green fegyházból, s nyomtalanul eltűnt. A szabadlábon levő rablók száma így háromra növekedett. Az Interpol, a Scotland Yard kérésére, sorompóba állította országos központi irodáinak egész hálózatát. De az első jelzések csak 1966 nyarán futottak be a főtítkársághoz. A távoli Kanadában. Rigaud helység mellett felbukkant egy szakállas férfi, felesége és három lánya kíséretében. Ronald Alloway, mert így nevezte magát, visszavonul-

ten élt magányos villájában, amelyet 42 000 dollárért vásárolt. „Szeretem a magányt” — jelentette ki, s még hozzáfűzte, hogy ingatlanüzlettel szándékszik foglalkozni, de meg kell várnia, míg Angliából megérkezik hozzá a szükséges tőke.

Az Interpol kérésére a kanadai rendőrség hosszú időn át figyelemmel kísérte a „magányos szakállas ember” minden lépését. 1968 januárjában a legnagyobb titokban megérkezett Montrealba Thomas Butler, a Scotland Yard főfelügyelője, „hogy ellenőrizzen bizonyos dolgokat”. Néhány nap múlva három kanadai rendőrtiszt látogatást tett Alloway villájában, a „Mountain Ranch”-ben. Személyazonosságának megvizsgálása során kiderült, hogy illegálisan lépte át a kanadai határt. Beidéztek a rendőrségre, s ott, az Interpoltól kapott adatok alapján, még aznap este megállapították, hogy Ronald Alloway újlényomatait azonosak Wilsonéival...

Bruce Reynolds, a vasúti „hold-up” értelmi szerzője és szervezője sem kerülhette el sorsát. 1968 novemberében, tehát több mint öt évvel a „vállalkozás” után Butler főfelügyelő végül is rátalált és letartóztatta. A „vasutak kalóza”, amikor csuklójára csattant a bilincs, meglepő nyilatkozatot tett: „A bűn nem kifizetődő dolog. Mindazok, akik ennek ellenkezőjét állítják, tökéletlenül hülyék.” 1969. január 14-én az aylesburyi bíróság alig kétórás tárgyalás után a bűnösségét beismerő Bruce Reynoldst 25 évre ítélte. Most, hogy a „főnök” is lakat alá került, már csupán egy másodrangú vonatrabló van szabadon: Ronald Biggs, aki 1965 júliusában szintén megszökött a londoni Wandsworth fegyházból.

Phileas Fogg, Jules Verne híres hőse, kétségtelenül gyorsabb ember volt. Évszázaddal ezelőtt sikerült megkerülnie a Földet, mindössze 80 nap alatt. Pedig nem állt rendelkezésére más gyors közlekedési eszköz, csak a gőzmozdony és a gőzhajó. Valóban izgalmas kaland és nagy-szerű teljesítmény volt ez abban az időben!

(Folytatjuk.)